

Mateusz Bourkane

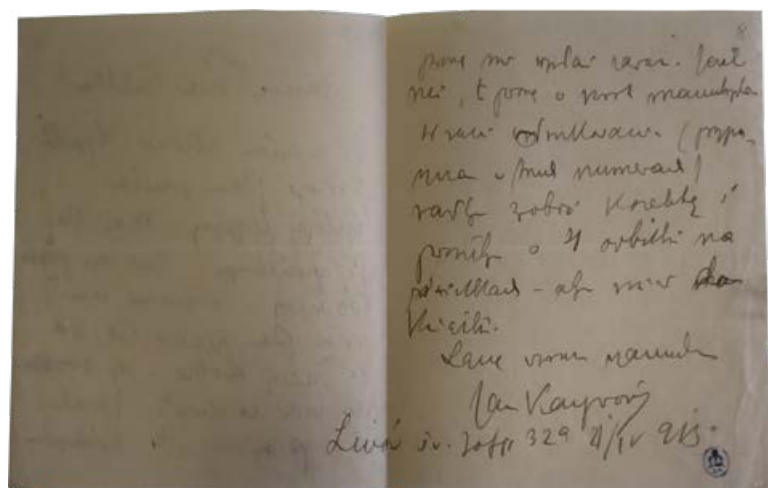
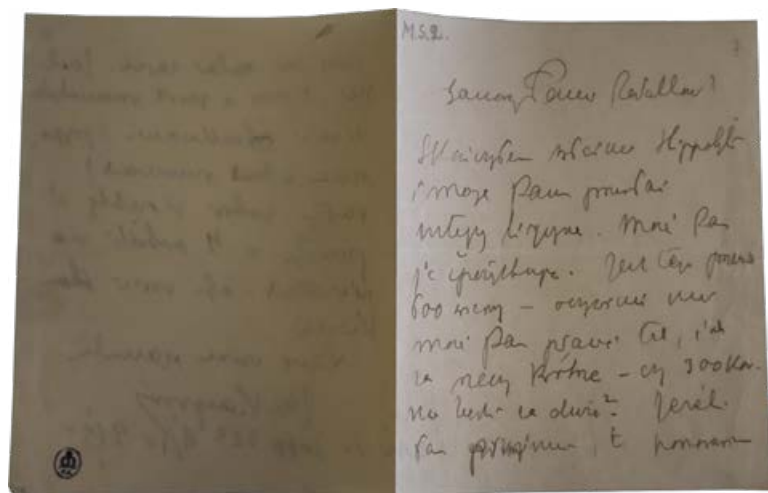
ORCID: 0000-0003-0169-8597

Nieznany list Jana Kasprowicza

Publikowany tutaj list Jana Kasprowicza nie był jak dotąd znany badaczom spuścizny poety i nie został nigdy wcześniej ogłoszony drukiem. Nie wszedł w związek z tym do niedawnej edycji Romana Lotha, mającej w założeniu prezentować cały dorobek epistolarny autora *Księgi ubogich* (Jan Kasprowicz, *Pisma zebrane*, pod red. Jana Józefa Lipskiego i Romana Lotha, t. 9, *Listy*, oprac. Roman Loth, Warszawa 2021). Manuskrypt, przechowywany aktualnie w zbiorach Muzeum im. ks. Józefa Jarzębowskiego w Licheniu Starym (sygn. MLr 103), stanowi interesujące i ważne świadectwo źródłowe, związane z konkretnym etapem biografii literackiej Kasprowicza, a przede wszystkim z jego aktywnością translatorską.

Rękopis na dobrze zachowanym, dość sztywnym, bladuróowym papierze, wymiary arkusza: 25 × 15,8 cm. Kartka złożona na pół i zapisana ciemnym atramentem na stronach pierwszej i trzeciej, jeden wyraz częściowo na stronie drugiej. W liście kilka skreśleń, brak koperty oraz danych adresata. W proponowanej transkrypcji skorygowano drobne przeoczenia literowe Kasprowicza, a w wypadku pojedynczych form zmodernizowano fleksję i ortografię.

Serdeczne podziękowania za udostępnienie rękopisu oraz wszelką udzieloną pomoc należą się Pani Anicie Rossie z Muzeum im. ks. Józefa Jarzębowskiego w Licheniu Starym.

List [do niezidentyfikowanego adresata]

Źródło: Zbiory Muzeum im. ks. Józefa Jarzębowskiego w Licheniu Starym.

[Do niezidentyfikowanego adresata]

[Lwów, 21 kwietnia 1913]

Szanowny Panie Redaktorze!¹

Skończyłem właśnie *Hippolyta*² i mogę Panu przesłać motywy liryczne. Może Pan je opublikuje. Jest tego przeszło 600 wierszy – oczywiście mnie może Pan płacić tak, jak za

- Adresata nie sposób określić jednoznacznie, lecz można w owej kwestii sformułować hipotezę, nawiązującą zarówno do treści listu, jak i do ogólnego kontekstu biograficznego. Redaktorzy czasopism, z którymi miał poeta kontakt w istotnym tutaj okresie, to przede wszystkim Zygmunt Wasilewski ze „Słowa Polskiego”, Wilhelm Feldman z „Krytyki” oraz Michał Pawlikowski z „Lamusa”. Pierwszego spośród wymienionych należy wykluczyć, choć fragmenty przekładu *Hippolytos* Eurypidesa ukazały się ostatecznie właśnie w jego periodyku. Dowód na słuszność takiego założenia stanowi oficjalna formuła, która pojawia się na początku listu, gdyż w korespondencji z Wasilewskim zawsze używał Kasprowicz zwrotów bardziej familiarnych („Mój drogi”, „Mój drogi Zygmuncie”, „Kochany Zygmuncie”, „Mój kochany Zygmuncie” etc.) [zob. Kasprowicz 2021: np. 389, 424, 504, 621, 644, a także 531 (uwagi Romana Lotha)]. O tym, iż odbiorcą nie był bliski przyjaciel, świadczy zresztą również suchy i rzeczowy ton całej wiadomości oraz jej konwencjonalna struktura. Dość podobnie wyglądała sprawa z Michałem Pawlikowskim, którego Kasprowicz darzył serdecznością i traktował jak młodszego kolegę [zob. Kasprowicz 2021: 517, 577–578, 630, 637–638, 643 i 825 oraz 518 (komentarz Lotha)]. Wydaje się z kolei, że adresatem mógł być Feldman, a wskazywałyby na to głównie dwa inne listy, wysłane do niego przez Kasprowicza nieco wcześniej, czyli 7 i 12 kwietnia 1913 roku [zob. Kasprowicz 2021: 628–629]. Dotyczyły one przekładu *Medei* Eurypidesa, który zresztą finalnie również nie został w „Krytyce” opublikowany. O zbieżności świadczyłyby tutaj z jednej strony analogie językowo-formalne oraz bliskość czasowa i problemowa, z drugiej natomiast fakt, iż w obu wypadkach mocno stara się Kasprowicz podkreślić, jak bardzo obniża swoje oczekiwania związane z wysokością ewentualnego honorarium.
- Chodzi o tragedię Eurypidesa *Hippolytos uwięziony*, której tłumaczenie, jak podaje *Nowy Korbut*, ukończył Kasprowicz dokładnie 19 kwietnia 1913 roku. Fragmenty przekładu, pod wspólnym tytułem *Z liryków Eurypidesa (Z dramatu Hippolytos)*, ukazały się na łamach dziennika „Słowo Polskie”, w numerach 200, 205 oraz 209 (30 kwietnia, 3 maja i 6 czerwca 1913). Całość opublikował Kasprowicz dopiero w roku 1918, włączając utwór do zbiorowej edycji *Tragedii greckiego klasyka*. Więcej na ten temat w *Bibliografii literatury polskiej „Nowy Korbut”* [Loth, oprac. 1994: 126]. Jako ciekawostkę zob. też tekst Władysława Kozickiego, *Twórca i człowiek* [Kozicki 1967: 247–248]. Ukazując translatorską pasję Kasprowicza, Kozicki relacjonuje: „W czasie gdy przekładał tragików greckich, nieraz mi mówił: «Gdy się rozgrzeję w robocie, zawsze mam wrażenie, a raczej metafizyczną pewność, że duch Ajjschylosa czy Eurypidesa stoi poza mną»”.

rzeczy krótsze – czy 300 kor. nie będzie za dużo? Jeżeli Pan przyjmie, to honorarium proszę mi wysłać zaraz. Jeżeli nie, to proszę o zwrot manuskryptu. W razie drukowania (przypominam w trzech numerach) rad bym zrobić korektę i prosiłbym o 4 odbitki na szczotkach – abym miał do książki.

Łączę wyrazy szacunku

Jan Kasprowicz

Lwów Św. Zofii 32a³ 21/IV 913

Bibliografia

Kasprowicz Jan (2021), *Pisma zebrane*, red. Jan Józef Lipski, Roman Loth, t. 9: *Listy*, oprac. Roman Loth, Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa.

Kasprowicz-Jarocka Anna (1966), *Córki mówią...*, PIW, Warszawa.

Kozicki Władysław (1967), *Twórca i człowiek*, w: *Wspomnienia o Janie Kasprowiczu*, zebrał i oprac. Roman Loth, PIW, Warszawa.

Loth Roman, oprac. (1994), *Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”*, t. 18, vol. 2: *Jan Kasprowicz*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.

Mateusz Bourkane

An Unknown Letter by Jan Kasprowicz

The article constitutes an edition of a previously-unpublished letter by Jan Kasprowicz. The epistolary testament offers some new knowledge about the poet's life and work, especially in the area of translation.

Keywords: Jan Kasprowicz; Young Poland; translations of Euripides; epistolography.

3 Pod adresem tym Kasprowicz wraz z rodziną zamieszkał w 2. połowie 1912 roku [zob. Kasprowicz-Jarocka 1966: 183]. Córka poety wspomina: „Po lecie spędzonym w Bawarii nad jeziorami i w Poroninie powróciliśmy do Lwowa i zajęliśmy – już we czworo: Ojciec z młodą żoną i my – pięciopokojowe mieszkanie na trzecim piętrze w nowej kamienicy na ulicy Św. Zofii 32a”.

Mateusz Bourkane – ur. 1977, historyk literatury. Publikacje między innymi w „Pamiętniku Literackim”, „Poznańskich Studiach Polonistycznych. Serii Literackiej”, „W Drodze”, „Polonistyce” i tomach zbiorowych. Autor książki *O rapsodach Stanisława Wyspiańskiego* (2014) oraz *Epika i dzieje. Studia o polskiej powieści historycznej w XIX i XX wieku* (2018). Adres e-mail: matebo@poczta.onet.pl.